

**ФОРМУВАННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ГАЛУЗЕВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ НА БАЗІ
ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО: СТАН І ШЛЯХИ РОЗВИТКУ**

У статті представлено результати науково-дослідної роботи Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського «Теоретичні засади формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної науки і освіти на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського», науковим керівником якої була автор статті, та стратегію розвитку фондів зазначеної вище бібліотеки й мережі освітянських книгозбірень МОН України і НАПН України.

Ключові слова: науково-дослідна робота, всеукраїнський галузевий інформаційний ресурс (ВГІР), єдиний галузевий інформаційний ресурс (ЄГІР), інноваційні форми роботи, база даних, веб-портал, Державний бібліотечний фонд, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Постановка проблеми. Фундаментальною ознакою сучасного суспільства – суспільства знань – є активний розвиток освіти і науки, тому у зв'язку з усе зростаючими потребами нашої держави у повноцінному інформаційному ресурсі з вищезазначених питань постало завдання щодо його активного формування й розвитку, зокрема, ресурсу з питань освіти, психології та педагогіки як України, так і світу, який має бути вагомим сегментом Державного бібліотечного фонду (ДБФ) України, документною базою інноваційного розвитку вітчизняної педагогічної науки та освіти, соціально-економічного розвитку нашої держави. Це вимагає цілеспрямованого наукового підходу до проблем створення системи інформаційних галузевих ресурсів, зокрема, мережею освітянських бібліотек НАПН України і МОН України, аналізу його стану, структури, динаміки. Адже ці бібліотеки на всіх етапах розвитку освіти були її невід'ємною складовою. Саме тому розроблення науково обґрунтованих підходів, методів та напрямів формування повноцінного галузевого інформаційного ресурсу на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), яка є всеукраїнським галузевим науково-інформаційним центром, та створення в освітянській галузі єдиного інформаційного ресурсу з психолого-педагогічних питань на основі взаємодії та координації бібліотек мережі, що очолює вищезазначена державна бібліотека, є нагальною потребою.

З огляду на актуальність зазначеного вище питання колектив ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського впродовж 2006–2010 рр. здійснював НДР «**Теоретичні засади формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної науки і освіти на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського**» (наук. кер. – к. і. н, с. н. с. П. І. Рогова). Обрана тема є першою спробою наукового осмислення галузевого фондознавства у вітчизняному загальному фондознавстві. Такий напрям обумовлений Статутом бібліотеки і тими завданнями, які на неї покладені як на наукову установу з питань галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства, а також як на державну галузеву книгозбірню, яка в контексті формування ДБФ має розбудувати його повноцінний сегмент психолого-педагогічної тематики.

Мета дослідження – розробка теоретико-методологічних, організаційних та технологічних засад формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної науки і освіти відповідно до змінюваних інформаційних потреб суспільства.

Поставлена мета зумовила такі завдання наукової роботи:

- розробити теоретико-методологічні засади формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної науки і освіти на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського відповідно до інформаційних потреб суспільства;
- з'ясувати термінологічні питання щодо формування фондів у освітянських бібліотеках;
- вивчити інформаційні потреби суспільства у всеукраїнському інформаційному ресурсі з психолого-педагогічних питань;
- сформувати напрями і методи формування всеукраїнського галузевого інформаційного ресурсу в традиційній та електронній формі на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;
- розкрити зміст всеукраїнського галузевого інформаційного ресурсу в традиційній та електронній формі;
- розробити модель єдиного галузевого інформаційного ресурсу, визначити учасників координації для забезпечення повноти комплектування документного фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотек мережі;
- поглибити науково-методичну діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо реформування роботи мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України.

Об'єктом дослідження є інформаційний галузевий ресурс ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України.

Предметом дослідження є процеси формування всеукраїнського галузевого інформаційного ресурсу на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та єдиного галузевого інформаційного ресурсу на основі взаємодії та координації мережі освітянських книгозбірень в умовах розвитку суспільства знань під керівництвом вищезазначеної бібліотеки.

Методи дослідження НДР базувались на основоположних принципах історичної науки – історизмі, всебічності, об'єктивності. У дослідженні використовувались загальнонаукові методи, зокрема виявлення, вивчення, пояснення, аналіз і синтез, порівняльний метод. Комплексний характер дослідження потребував також застосування термінологічного, статистичного й соціологічного методів, принципів системного підходу, відповідно до якого інформаційний ресурс розглядався як складна система. Для обґрунтування всеукраїнського галузевого інформаційного ресурсу та єдиного галузевого інформаційного ресурсу було застосовано метод моделювання.

Відповідно до завдань НДР у межах дослідження формувалася й аналізувалася джерельна база, до якої ввійшли наукові праці зарубіжних й вітчизняних бібліотекознавців, матеріали конференцій, законодавчі й нормативні акти, стандарти України, Росії та інших зарубіжних країн з питань фондів, звіти з НДР, матеріали з періодичних видань, довідкові видання (енциклопедії, термінологічні словники, довідники), підручники, посібники, каталоги вчительських й педагогічних бібліотек тощо. Станом на 1.01.2011 р. вона налічує понад **1300** назв документів, які відтворено в тематичній картотеці та в електронній базі Кабінету бібліотекознавства ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Методологічною базою даної НДР став комплексний підхід до дослідження історії формування та розвитку фондів бібліотек України й зарубіжжя, зокрема спеціальних, що ґрунтується на теорії фондознавства, яка розпочала своє формування у XVIII-XIX ст. і найбільш активно розвинулася впродовж XX ст. Здійснене, завдяки своїй історично-культурній, науково-інформаційній та пізнавальній цінності, є об'єктом фондотворення бібліотек України, зокрема, у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Так, наукові узагальнення щодо окремих аспектів формування бібліотечних фондів висвітлені у працях іноземних та вітчизняних фахівців XVIII-XIX ст.: Р. Бар'є, Ф. Берга, Н. Кошеля, К. Клемена, В. Купріянова, Г. Лейбніца, Г. Ноде, О. М. Оленіна, Ф. Рейсса, Б. М. Салтикова, В. І. Соболючикова, Р. де Фурневала, М. Шреттінгера та інших. На початку XX ст. деякі теоретичні та прикладні аспекти функціонування окремих джерел і способів документопостачання та формування ядра бібліотечного фонду розробляли у своїх працях такі всесвітньо відомі бібліотекознавці, як Є. В. Балабанова, Я. В. Борисов, К. М. Дерунов, П. Отле, А. А. Покровський, М. О. Рубакін, К. І. Рубинський, Л. Б. Хавкіна та інші. У кінці XIX ст. – на початку XX ст. приділяється увага формуванню фондів спеціальних бібліотек, зокрема вчительських, шкільних, що знаходимо у працях С. О. Сірополка [1], членів Харківського товариства розповсюдження в народі грамотності (ХТГ), які у 1869 р. створили довідково-педагогічну бібліотеку у структурі даного товариства [2], та членів Київського товариства грамотності (КТГ), які пізніше, а саме у 1896 р., заснували подібну бібліотеку у структурі свого товариства [3] і у звітах товариств аналізували стан формування фондів цих бібліотек. У 20-х роках XX ст. формуванню фондів спеціальних педагогічних бібліотек певною

мірою приділяли увагу Д. Балака [4], Ю. Меженко [5], С. Сірополко [6], а також практики педагогічних бібліотек Ф. Лісник [7], П. Тімохін [8] та ін.

У 1950-ті роки теоретичне обґрунтування процесу формування бібліотечного фонду здійснив видатний російський науковець Ю. Григор'єв [9]. Упродовж 50–80-х років ХХ ст. до характеристики окремих аспектів функціонування системи документопостачання бібліотек звертались такі відомі бібліотекознавці, як М. Васильченко [10], В. Скворцов [11], Ю. Столяров [12], В. Терьошин [13], І. Фрумін [14], О. Чубар'ян [15], В. Шилов [16] та інші. Чимало сучасних українських дослідників у ХХ ст. зробили свій вагомий внесок у наукове обґрунтування загального фондознавства, серед яких: Л. Дубровіна [17], В. Ільганаєва [18], С. Кулешов [19], Н. Кушнарєнко [20], О. Онищенко [17], І. Павлуша [21], К. Селіверстова [22], М. Слободяник [23], А. Соляник [24], О. Воскобойнікова-Гузєва [25], Я. Чепуренко [26] та інші. Теоретичним аспектам моделювання фонду як наукового підґрунтя щодо його формування та розвитку приділяли увагу сучасні російські та українські бібліотекознавці: М. Васильченко [27], Ю. Григор'єв [9], Н. Карташов [28], Ю. Столяров [29], В. Терьошин [13], Т. Самохіна [30] та інші. У дослідженнях цих учених лише частково розкривались процеси та особливості формування галузевих фондів. Необхідно зазначити, що впродовж 50–60-х років ХХ ст. формуванню бібліотечного ядра фонду шкільної бібліотеки приділяв значну увагу у практичній та науковій діяльності видатний український педагог-гуманіст В. Сухомлинський [31; 32].

У незалежній Україні у зв'язку із заснуванням Центральної освітянської бібліотеки (ЦОБ) та ДНПБ України дане питання стало об'єктом певної уваги фахівців провідних освітянських та вищезазначених книгозбірень [33; 36].

Вагому роль у нашому дослідженні відіграла праця сучасного російського бібліотекознавця Т. Каратигіної «Система спеціальних библиотек в СССР» (1978) [34], яка є одним із небагатьох видань, де з'ясовуються теоретичні засади діяльності спеціальних бібліотек у колишньому Радянському Союзі, і яка залишається актуальною і сьогодні. Важливою працею, що є на даному етапі єдиним комплексним дослідженням, присвяченим історії розвитку педагогічних бібліотек України, стала монографія Рогової П. І. «Педагогічні бібліотеки України (друга половина ХІХ ст. – 20-ті роки ХХ ст.)» (2009) [35], підготовлена у рамках даної НДР, в якій визначено та обґрунтовано основні етапи становлення й розвитку педагогічних бібліотек у зазначений вище період, соціальне призначення й функції, а також типологічні ознаки, серед яких одна з головних – наявність спеціального фонду у цих бібліотеках, завдяки якому здійснюється діяльність щодо забезпечення фахових потреб освітян, а також наукові публікації фахівців ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, що вийшли впродовж останнього десятиріччя, й спеціальні дослідження, що висвітлювали розвиток педагогічних та освітянських бібліотек у різні періоди [36]. Чимало публікацій, присвячених формуванню, збереженню та популяризації галузевого інформаційного ресурсу ДНПБ Украї-

ни ім. В. О. Сухомлинського для розвитку вітчизняної педагогічної науки і практики, були оприлюднені за період дослідження [37; 38].

Суттєве значення для дослідження мали публікації про історію формування та розвиток фондів державних і національних галузевих бібліотек інших видів колишнього Радянського Союзу та сучасної України, зокрема медичних, технічних, сільськогосподарських, що вийшли впродовж останнього десятиріччя [39–41].

Джерельною базою дослідження стали також законодавчі акти, зокрема міждержавні угоди, закони України, укази Президента України, що безпосередньо регламентують бібліотечну діяльність. Це, зокрема, постанова Кабінету Міністрів «Про створення Державної науково-педагогічної бібліотеки України» (1999), з якої починає свій відлік офіційна історія бібліотеки, закони України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» [42], «Про обов'язковий примірник» [43], «Про Національну програму інформатизації» [44], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [45], «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.» [46], «Про інформацію» [47], «Про схвалення Концепції Державної цільової національної культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI» [48] та ін. Аналіз законодавчих та нормативних актів дав підстави для такого висновку: вищезазначені документи мають вагомe значення для функціонування спеціальних бібліотек в Україні, зокрема на формування їх фондів, хоча документи державного рівня не враховують особливості формування фондів даних книгозбірень.

Здійснений аналіз дав підстави для такого висновку: теоретико-методологічні, методичні, технологічні та організаційні засади забезпечення системи цілеспрямованого формування всеукраїнського галузевого інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної освіти і науки – тема малодосліджена і недостатньо розроблена. Випало з кола наукового осмислення також обґрунтування формування єдиного галузевого інформаційного ресурсу бібліотек освітянської мережі МОН України та НАПН України, яке має базуватися на взаємодії цих книгозбірень. Вищезазначене стало предметом дослідження ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського впродовж 2006–2010 рр.

Для проведення НДР було проаналізовано терміносистему дослідження за цією темою. Зокрема, вивчено міждержавні й державні стандарти щодо розвитку фондів, термінологічні словники, що вийшли в Україні та Російській Федерації. Також було здійснено аналіз правової законодавчої бази України, Російської Федерації, Білорусі стосовно формування ресурсів та порівняно дефініції в українських документах із дефініціями у документах цих країн. Виявлено, що багато термінів із питань фондознавства, інформаційної діяльності відсутні у понятійно-категоріальному апараті. У результаті аналізу фахівцями бібліотеки підготовлено до друку словник законодавчої та стандартизованої термінології «**Інформаційні ресурси**», до якого увійшли терміни із законів України, що регулюють відносини в інформаційній сфері, державні стандарти України з інформаційної діяльності, бібліотечної, видавничої та

архівної справи, які визначають процеси створення, формування, зберігання, використання та поширення інформаційних ресурсів. Також науковим керівником даної НДР та автором даної статті розроблено і запропоновано дефініції, що безпосередньо стосувалися теми дослідження і які відсутні у термінологічному апараті з формування ресурсів.

Бібліотечно-інформаційний ресурс – це сукупність упорядкованої документованої інформації, що зберігається в бібліотеках і призначена для задоволення інформаційних, науково-дослідних, освітніх і культурних потреб користувачів, включаючи бібліотечні фонди та засоби інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для їх опрацювання, зберігання та користування.

Всеукраїнський галузевий (освітній) інформаційний ресурс (ВГІР) – сукупність максимально повної вітчизняної упорядкованої документованої галузевої (освітньої) інформації в традиційній та електронній формі з питань педагогічної науки та освіти й науково обґрунтованих іноземних вибіркового документів цієї ж тематики, що надаються у користування в Україні та за її межами.

Єдиний галузевий інформаційний ресурс (ЄГІР) – це система взаємопов'язаних інформаційних ресурсів (бібліотечних фондів та засобів ІКТ), яка формується на основі обов'язкової координації за відомчим і галузевим принципом із метою спільного використання установами та закладами освіти різних рівнів відповідної галузі.

Створюючи на своїй базі ВГІР, а з бібліотеками мережі – ЄГІР, ДНІБ України ім. В. О. Сухомлинського формує вагому складову державного (національного) бібліотечного фонду, що сприятиме повноцінному інформаційному забезпеченню розвитку науки і освіти в Україні (рис. 1).

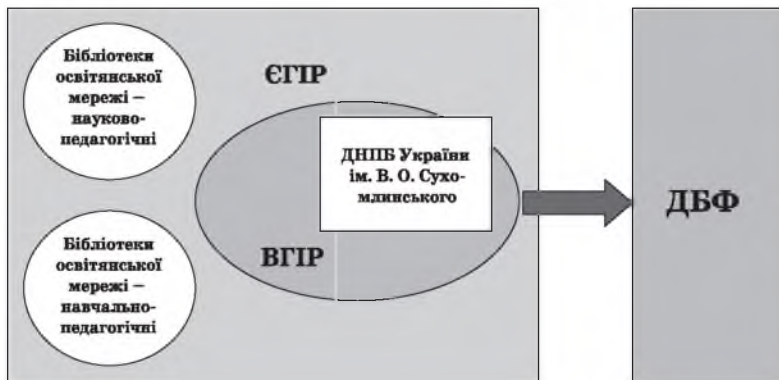

Рис. 1. Стратегія розвитку інформаційного ресурсу мережі освітнянських бібліотек

Розроблений термінологічний апарат став теоретичною базою для виконання завдань НДР упродовж п'ятиріччя. Результат теоретичного та методичного забезпечення формування всеукраїнського галузевого інформацій-

ного ресурсу на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у концентрованому вигляді становить понад 200 друкованих праць, до яких ввійшли наукові і нормативні документи, підготовлені фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, зокрема:

- монографія – 1;
- друкований збірник наукових праць – 1;
- збірники в електронному вигляді, розміщені на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – 2;
- термінологічний словник -1;
- практичні посібники – 3;
- інформаційно-аналітичні огляди, що висвітлюють діяльність бібліотек мережі – 7;
- нормативно-інструктивні та методичні документи – понад 60;
- публікації з питань НДР у фахових періодичних виданнях і збірниках наукових праць – близько 150.

Головною метою ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є науково-інформаційне забезпечення інноваційного розвитку вітчизняної педагогічної науки, освіти і практики, фахових потреб науковців і практиків освітньої галузі України, сприяння здійсненню наукових досліджень у галузі педагогіки, психології, методики викладання окремих навчальних предметів, упровадження досягнень науки, техніки, передового досвіду в практику роботи навчальних закладів і їх структурних підрозділів – бібліотек. Отже, для забезпечення поставленої мети ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського має формувати ВГПР із поглибленим комплектуванням документів психолого-педагогічної тематики, як вітчизняних, так і іноземних, на різних носіях інформації, та документів із суміжних галузей знань, створюючи тим самим на своїй базі універсум галузевого знання.

Принципами формування ВГПР є ті, що визначені Ю. М. Столяровим щодо формування фондів бібліотек, а саме: селективність, конгруентність, профілювання-координування, систематичність [49, с. 68–75]. Відомо, що трансформація, що відбувалася в теорії і практиці роботи з фондами, призвела до термінологічних новацій. Так, терміносполучення «розвиток фондів» змінився терміном «управління фондами». Як зазначає М. Васильченко, «управління бібліотечним фондом – це цілеспрямований вид діяльності, необхідний для повноцінного формування, збереження та ефективного використання бібліотечних фондів» [50]. Отже, процес управління фондами акумулює низку напрямів діяльності щодо їх стану, кількісної та якісної характеристики, зокрема: управління формуванням фонду; управління збереженням фонду; управління використанням фонду. Системний підхід щодо управління фондом є основоположним у діяльності бібліотек різного рівня, що діють як система і об'єднані в систему [29].

Системний підхід був використаний у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського під час проведення НДР у всіх її напрямах щодо формування ВГПР. Упродовж п'яти років дослідження колективом вивчалися, насампе-

ред, інформаційні потреби суспільства у ВГІР шляхом декількох анкетувань [51; 52], висновки яких вплинули на визначення напрямів та якості формування даного ресурсу традиційними та інноваційними методами. Зокрема, було виявлено, що у 2006 р. із понад 2,5 тис. видавництв та видавничих організацій України до ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського надсилали обов'язковий примірник тільки 528 установ, а у 2010 р. – уже 1210 установ. Отже, завдяки системній роботі співробітників відділу наукового комплектування фондів упродовж п'ятиріччя зросло надходження як вітчизняних, так і іноземних документів психолого-педагогічної тематики на паперових і електронних носіях.

Діяльність бібліотек, зокрема спеціальних, потребує розроблення власних нормативних документів, які відобразатимуть і закріплюватимуть особливості їх розвитку. Упродовж п'ятиріччя фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було розроблено 60 інструктивних і методичних документів, більшість яких стосується роботи з фондом. Усі ці документи об'єднано в збірник *«Організаційно-управлінські, нормативно-інструктивні і методичні документи для освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України (2006–2010 рр.)»*, який буде надіслано до провідних освітянських бібліотек мережі [53]. Серед розроблених документів, що ввійшли до збірника, особливе місце посідають: «Програма зберігання бібліотечних фондів у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського на 2008–2015 рр.», «Положення про фонд ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського», «Методичні рекомендації щодо заповнення паспорта фонду» та ін. Вагомим здобутком НДР є практичні посібники по роботі з фондом. Зокрема, групою фахівців підготовлено практичний посібник з упровадження в практику роботи освітянських бібліотек нових стандартів з бібліографічного описування документів [54], який був надрукований у спеціальному випуску науково-методичного видання «Шкільна бібліотека плюс».

Одним із головних завдань ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є збереження фонду, який є вагомою складовою загальнонаціональної культурної спадщини, цінним історичним джерелом для вивчення динаміки освіти і науки. Значна частина унікальних документів виняткової історичної і наукової цінності, які зафіксували розвиток педагогічної науки і освіти протягом кількох століть, зберігається у фондах ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Дана бібліотека, заснована 10 років тому на базі фондів двох спеціальних бібліотек – наукової бібліотеки Інституту педагогіки та Центральної освітянської бібліотеки МОН України, отримала у спадок від них цінний фонд багатогалузевого змісту, хронологічні межі якого – XVIII–XX ст. Його вагомою складовою є документи з питань педагогіки та психології. З перших років діяльності державної книгозбірні перед дирекцією та відділом наукового зберігання фондів постали проблеми, які необхідно було вирішувати водночас з організацією перевезення фонду, його розстановкою, збереженням та введенням документів у науковий і культурний обіг.

Саме тому впродовж 10 років, а особливо у межах даної НДР, особливу увагу було приділено аналізу фонду, формуванню його організаційно-функціональної структури, виділенню підфондів і колекцій, а також розробленню наукових, методичних і технологічних засад щодо його збереження й використання.

Аналіз стану фонду новоствореної бібліотеки показав, що найбільш серйозні проблеми є з колишнім фондом наукової бібліотеки Інституту педагогіки АПН України. Через відсутність приміщення в Інституті педагогіки фонд чотири рази перевозився з одного приміщення в інше, де перебував у непристосованих для його зберігання місцях. У зв'язку з цим фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського констатувалося наступне:

- було втрачено каталог на частину фонду, зокрема на значну кількість рідкісних і цінних видань;
- для рідкісних і цінних видань не було створено відповідні умови зберігання, вони не реставрувалися, псувалися, втрачалися обкладинки, сторінки тощо;
- частина фонду наукової бібліотеки Інституту педагогіки була залита водою тощо.

З метою системного підходу до питань збереження фонду та вирішення нагальних проблем було розроблено «Програму зберігання бібліотечних фондів у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського на 2008–2015 рр.», в якій передбачено основні заходи щодо збереження та використання як фонду бібліотеки у цілому, так і документів, що становлять об'єкт «Національне надбання України». Особлива увага у Програмі приділена організації збереження фонду рідкісних і цінних видань з питань педагогіки і психології, які є ваговою складовою галузевого інформаційного ресурсу – сегменту ДВФ. Упродовж п'яти років НДР вони оцифровувалися, реставрувалися, здійснювалась їх хімічна обробка і дезінфекція, мікрофільмування тощо. Також ретельно зберігалися документи, в яких висвітлюється історія України, зокрема освіти, виданих представниками української діаспори США, Канади, Австралії. У зв'язку з вищезазначеним, у структурі відділу наукового зберігання фондів організовано сектор рідкісних і цінних видань, визначено напрями його роботи. Водночас адміністрацією бібліотеки за підтримки НАПН України здійснювався ремонт тепломережі, придбання й установка нових стелажів, шаф для рідкісних видань, встановлення кондиціонерів, протипожежної сигналізації, дотримувалася оптимальний режим зберігання, зокрема, забезпечувався постійний клімат-контроль, систематичне знепилення фонду, що забезпечило якісний стан збереження ВГР на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського тощо. Проведена впродовж п'ятиріччя комплексна і системна робота з фондом, зокрема, з унікальними виданнями з питань педагогіки та психології, сприяла його організації та збереженню згідно зі стандартами та нормами, що у свою чергу дало можливість забезпечувати фахові потреби науковців, педагогів, учителів, бібліо-

текарів та інших груп користувачів, що приїздили до книгозбірні з усіх областей України.

Розроблення науково обґрунтованих форм і методів щодо використання та надання доступу до ВГП на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського користувачам бібліотеки, у тому числі й віддаленим, стало одним із вагомих напрямів наукового проекту. Здійснене стало показником значущості бібліотеки в сучасному інформаційному просторі. Зокрема, впродовж 2006–2010 рр.:

- створено веб-портал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;
- активно формується електронний каталог (ЕК);
- розпочато створення повнотекстових баз даних (БД) і надано доступ до них через веб-портал бібліотеки та у локальній мережі;
- організовано доступ до мережових ресурсів (безкоштовних), зокрема, бібліотек України і світу через веб-портал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;
- здійснювалось бібліографічне обслуговування користувачів через віртуальну довідку;
- формувалися віртуальні інформаційно-бібліографічні ресурси з актуальних питань педагогіки і психології з розміщенням їх на веб-порталі;
- модернізувалися традиційні бібліотечні форми роботи для розкриття ресурсу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;
- готувалась вторинна продукція (бібліографічна та реферативна) з актуальних питань педагогіки і психології з представленням її у повнотекстовій формі на веб-порталі та розсиланням до бібліотек мережі.

Для вищезазначених інновацій було розроблено відповідні інструктивно-нормативні, методичні та технологічні документи.

Розпочавши роботу над ЕК у 2003 р. у програмі MARC-SQL, з 2006 р. бібліотека перейшла на АБІС «ІРБІС», якою користується більшість державних книгозбірень України і Російської Федерації. Нині можемо впевнено констатувати: якщо у 2006 р. загальний обсяг ЕК становив 6 770 БЗ, на 1.01.2011 р. він становить 85 907 БЗ. ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського складається з трьох баз даних: «Книги», «Періодика» та «Рідкісні книги». Державним галузевим бібліотекам притаманне глибоке розкриття тем у своєму довідково-пошуковому апараті. Тому з II півріччя 2008 р. було прийнято рішення щодо аналітичного розкриття змісту збірників наукових праць і матеріалів конференцій з питань педагогіки, психології та суміжних галузей знань, що надходять до фонду бібліотеки від понад 1000 організацій і установ України. За 2,5 року до ЕК бібліотеки введено понад 11 тис. БЗ статей. БД «Періодика» в ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського почала формуватися з 2006 р. Але впродовж 2006–2008 рр. фахівцями бібліотеки здійснено аналітико-синтетичне опрацювання всього 80 назв з 400 фахових періодичних видань (у т.ч. 11 – іноземними мовами). У 2009 р. для активізації формування ЕК бібліографічними записами, пришвидшення процесів щодо їх створення було започатковано співпрацю з біб-

ліотеками мережі, що працюють у АБІС «ІРБІС», з обміну електронними БЗ шляхом кооперації. Для здійснення вищезазначеного проводилися переговори, листування, експерименти з обміну БЗ. Як результат, упродовж 2009–2010 рр. бібліотекам мережі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського експортувала понад 4 тис. записів та імпортувала понад 2 тис. записів, завдяки чому в БД «Періодика» ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського на 1.01.2011 р. налічуватиметься понад 40 тис. БЗ. У результаті здійсненого інноваційні процеси активізувалися не тільки у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, а й у бібліотеках мережі.

БД «Рідкісні книги» в ЕК започаткована на останньому – заключному етапі НДР – у 2010 р. Це пояснюється вагомістю підготовки щодо зазначеного вище: за 2010 р. введено до ЕК близько 1000 БЗ. Цей відповідальний напрям розпочато; у наступній НДР планується продовження започаткованого, а також здійснення широкого спектра наукової і практичної роботи з рідкісними і цінними виданнями.

На сучасному етапі розвитку суспільства знань доступність інформації у повнотекстовому форматі є пріоритетним завданням бібліотек. У межах НДР упродовж п'ятиріччя бібліотекою розпочато створення баз повнотекстових документів, обсяг яких сьогодні становить 1,5 тис. документів. Це, передусім, бази рідкісних і цінних видань, дисертацій, праць В. О. Сухомлинського, вторинна продукція ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, якої впродовж 2006–2010 рр. підготовлено 21 вагоме бібліографічне видання різних видів, із них:

- науково-допоміжних тематичних – 5;
- біобібліографічних – 13;
- рекомендаційних – 3.

Реферативна база налічує 7,5 тис. документів.

З метою розкриття фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та популяризації наукових досягнень педагогів України і світу серед широких освітянських кіл у межах НДР у 2008 р. започатковано віртуальний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу», до якого впродовж 2008–2010 рр. фахівцями бібліотеки готувалися комплексні матеріали про педагогів минулого й сучасності. Нині в зазначеному ресурсі представлено різнобічні матеріали про понад 20 персоналій, зокрема, представлено повнотекстові праці педагогів. Як показав аналіз, за два роки існування цього ресурсу через веб-портал ним скористалося понад 10 тис. користувачів. З метою швидкого доступу до ресурсів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського на головній сторінці порталу розміщено розділ «Ресурси», в якому сконцентровано інформацію про традиційні та електронні ресурси бібліотеки. На порталі також є навігатор, де сконцентровано 300 лінків мережевих ресурсів психолого-педагогічної тематики України і світу.

Для інформаційного забезпечення віддалених користувачів у межах НДР з 2008 р. також почала діяти «Віртуальна бібліографічна довідка ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського», яка відкрилась завдяки участі у спільно-

му проєкті «Об'єднана віртуальна довідкова служба», до складу якої входять 11 бібліотек і яку очолює Національна бібліотека України для дітей. Якщо у 2008 р. у цьому проєкті фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було виконано 155 довідок, то у 2010 р. – 500.

Усе зазначене вище зробило веб-портал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського цікавим для різних категорій користувачів: освітян, науковців, практиків, студентів. У 2006 р. веб-сайт бібліотеки відвідало 8 тис. користувачів, у 2010 р. понад 165 тис. скористались різноплановою інформацією, представленою на порталі. За це п'ятиріччя збагатився і комп'ютерний парк ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського: він збільшився з 30 до понад 70 машин. Парк також поповнився принтерами, сканерами, копірами. Комп'ютеризовано не тільки головне приміщення, а й філію, що розміщена у Будинку вчителя (вул. Володимирська, 57).

Фонд ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського станом на 1.01.2011 р. налічує майже 600 тис. документів, 50% якого – документи психолого-педагогічної тематики. Щорічно до фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського надходить близько 11 тис. документів. Завдяки системній, науково обгрунтованій роботі фахівців книгозбірні у даній НДР упродовж п'ятиріччя збільшився відсоток надходжень документів з питань психології та педагогіки, навчальної літератури. Якщо у 2006 р. документів психолого-педагогічної тематики надходило до фонду бібліотеки 43 %, то у 2010 – 74 %. Упродовж п'ятиріччя удосконалилося ведення обліку змістового та видового складу фонду в сумарній книзі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського згідно з типовими ознаками спеціальної педагогічної бібліотеки. Усе зазначене вище вплинуло не тільки на кількісний, а й на якісний стан ВГПР і сприяло повноцінному забезпеченню фахових потреб користувачів різних категорій, розвитку науки і освіти в Україні.

Та якою б вагомою не була діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, одна установа не в змозі повноцінно сформувати відповідні ресурси та здійснювати системну роботу з інформаційного забезпечення потреб науковців і практиків. Тому найефективніший шлях подальшої роботи бібліотек мережі – корпоративна діяльність, яка базується на тому, що кожен учасник робить внесок у спільну технологію, надалі він одночасно може користуватись результатами загальних засобів, спільних досягнень за заздалегідь встановленими правилами. На сьогодні, коли всі ресурси бібліотек – матеріально-технічні, кадрові, інтелектуальні – дорожчають щодня, спільна робота в корпоративній бібліотечній системі є стратегічним напрямом роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та мережі освітянських бібліотек.

У зв'язку із зазначеним вище у межах НДР було розроблено стратегію формування галузевого ресурсу спільно з мережею освітянських бібліотек – це **створення єдиного галузевого інформаційного ресурсу**, основою якого стане, зокрема, корпоративний напрям, що дасть змогу у стислі терміни сформувати вагомий галузевий сегмент ДБФ. Стратегія формування інформаційно-бібліотеч-

них ресурсів має ґрунтуватися на сучасних засобах наукового пізнання, серед яких чільне місце посідає модельний підхід. Для вивчення стану наявного ресурсу в бібліотеках мережі у межах НДР було використано вищезазначений метод і розроблено описову модель ЄГР, яка відтворює реальний стан ресурсу, що дало підстави для відповідних висновків, а також створення надалі концептуальної моделі ресурсу мережі, його стратегічного розвитку [55].

Виходячи з терміна «ЄГР», у бібліотеках мережі було проведено аналіз їх фондів, АБІС і засобів ІКТ. Фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського вперше в Україні визначено кількісні показники ЄГР бібліотек освітянської мережі та стан їх комп'ютеризації на 1.01.10 р., а саме:

- загальний фонд різних видів бібліотек мережі: від ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського до шкільних – 341 836 523 прим.;
- загальна кількість БЗ в ЕК бібліотек мережі – 3 244 247 БЗ;
- кількість користувачів за ЄРК в мережі – 7 514 519;
- кількість бібліотечних фахівців в бібліотеках мережі – 19 333 особи.

Здійснене дало можливість окреслити проблеми щодо формування, збереження та обліку фондів у бібліотеках мережі, що також дає підстави для подальшої роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського із зазначеним.

Аналіз комп'ютеризації освітянських бібліотек різних видів дав підстави для таких висновків:

- у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського НАПН України, як у головній бібліотеці мережі, найпотужніший технічний парк, медіа-центр, веб-портал, формуються різні види електронних ресурсів в АБІС «ІРБІС», діє віртуальна довідка тощо. З метою розширення доступу освітян до електронних ресурсів здійснюється послідовна наукова, методична та практична діяльність із бібліотеками мережі. Розпочато обмін електронними бібліографічними записами з даними бібліотеками. На 01.10.2010 р. у цьому проєкті беруть участь **10 книгозбірень**;

- з 42 бібліотек ВНЗ III–IV р. а., що входять до мережі, – 35 мають різне ліцензоване програмне забезпечення («ІРБІС», «УФД/Бібліотека», «АЛЕФ», UNILIB);

- з 27 бібліотек ІІПО – тільки 8 комп'ютеризовані й мають АБІС «ІРБІС», «Славутич»;

- дві науково-педагогічні бібліотеки України, а саме: Миколаївська та Львівська комп'ютеризовані, мають АБІС «ІРБІС», створюють електронні каталоги, ведуть обмін БЗ з ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;

- п'ять бібліотек інститутів НАПН України недостатньо комп'ютеризовані, дві бібліотеки мають АБІС: «УФД», «ІРБІС», дві – демоверсії «ІРБІС», одна має неліцензовану АБІС.

Значна кількість бібліотек ВНЗ III–IV р. а. активно працює над створенням електронних ресурсів. На сайтах цих бібліотек користувачі мають змогу здійснювати інформаційний пошук в електронному каталозі, повнотекстових базах даних, користуватися сервісами «Віртуальна довідкова служба», «Віртуальна виставка», «Інтернет-навігатор» тощо.

У найгіршому стані понад 17 тис. бібліотек ЗНЗ. Після проведеної фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського паспортизації даних книгозбірень варто зазначити, що із загальної кількості шкільних бібліотек (17 399) тільки 21 % має комп'ютерну техніку і тільки 9 % підключено до Інтернету.

За результатами паспортизації, проведеної згідно зі спільним наказом МОН України та АПН України [56], виявлено, що шкільні бібліотеки міських загальноосвітніх навчальних закладів, яких налічується в Україні 6065, на 41 % забезпечені комп'ютерною технікою, у сільській місцевості цей відсоток становить тільки 10 % від загальної кількості бібліотек 11 334. З 3 691 комп'ютеризованих бібліотек України половина має застарілу техніку випуску до 2005 р.

Натомість бібліотеки освітніх закладів розвинених країн Європи і США стратегію власного розвитку вбачають у повноцінній комп'ютеризації, всемірному нарощуванні електронних ресурсів. Про це свідчать дослідження структури бюджету комплектування, які були нещодавно проведені низкою провідних наукових установ. Для прикладу на рис. 2 подано структури бюджетів комплектування академічних бібліотек США та Великої Британії у відсотках (дані взято з Academic Business Library Directors' Group, US).

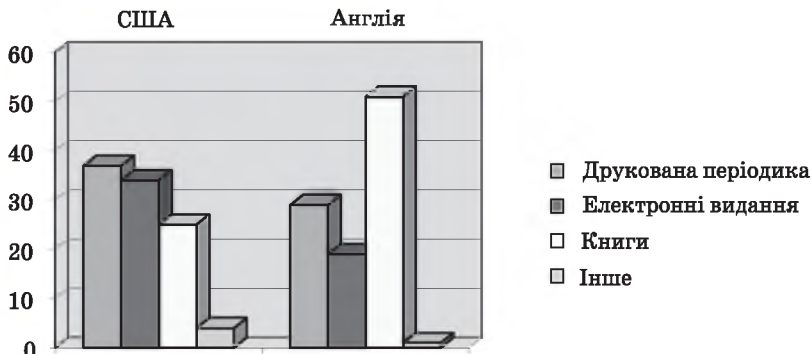

Рис. 2. Структура бюджету комплектування академічних (університетських) бібліотек США та Великої Британії

Світова практика свідчить, що головною у бібліотечній справі стає не політика нагромадження фондів, а політика нарощування ресурсів шляхом розвитку корпоративних зв'язків між бібліотеками і придбання бібліографічних, реферативних і, що особливо важливо, повнотекстових баз даних на комерційних основах.

Отже, з огляду на вищезазначене перед ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та мережею освітянських бібліотек визначено такі стратегічні завдання на наступні роки щодо формування всеукраїнського та єдиного галузевого інформаційного ресурсу для забезпечення фахових потреб науковців і практиків галузі:

- розробити Державну програму розвитку мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України як вагомої складової національного інформаційного ресурсу щодо розвитку науки та освіти;
- реалізувати положення Концепції інформатизації мережі бібліотеки загальноосвітніх навчальних закладів України для піднесення їх ролі в навчально-виховному процесі, створивши умови, що сприятимуть наближенню рівня навчання до європейських і світових стандартів;
- ініціювати заснування науково-педагогічних бібліотек в усіх областях України як галузевих інформаційних центрів та науково-методичних центрів шкільних бібліотек держави;
- продовжувати модернізацію діяльності освітянських бібліотек різних видів через перетворення їх на сучасні бібліотечно-інформаційні центри з широким застосуванням ІКТ, Інтернету для надання вільного доступу до інформаційних ресурсів України і світу;
- продовжувати активне формування всеукраїнського галузевого інформаційного ресурсу в традиційній та електронній формах на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;
- шляхом координації і кооперації створювати єдиний галузевий інформаційний ресурс спільно з мережею освітянських бібліотек для забезпечення розвитку освіти і науки;
- формувати депозитарій наукових праць НАПН України в електронній формі на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;
- шляхом інтегрування інформаційних ресурсів з питань педагогіки, психології та освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотек освітянської галузі України формувати електронну бібліотеку галузевого спрямування, яка у перспективі стане сегментом національної ЕБ;
- надавати рівний доступ до інтегрованих інформаційних ресурсів користувачам незалежно від їх місцезнаходження;
- створювати єдине вікно доступу до освітніх ресурсів на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, що сприятиме підвищенню ефективності наукових досліджень, удосконаленню навчально-виховного процесу в закладах освіти різних рівнів, підвищенню професійної та інформаційної культури освітань.

Література

1. *Серополко, С. Учительские библиотеки / С. Серополко // Народное образование в земствах: основы организации и практики дела : сборник. – М.: Задруга. – С. 256–271.*
2. *Каталог библиотеки при правлении Харьковского общества распространения в народе грамотности. – Х. : Тип. «Печат. дело», 1898. – 19 с.*
3. *Положение «О собрании пособий по делу народного образования» в помещении Киевского общества грамотности // Отчет Киевского общества грамотности за 1896 г. – К. : Тип. Импер. ун-та Св. Владимира, 1897. – С. 23–25.*
4. *Балика, Д. А. Профспілчанські бібліотеки за матеріалами УНІКУ (1927) / Д. А. Балика // Труды Українського наукового інституту книгознавства. – К., 1930. – Т. 2 : Бібліотека і читач на Україні. – С. 82–97.*

5. *Меженко, Ю. О.* Перспектива розвитку великих наукових бібліотек на Україні / Ю. Меженко // *Бібліолог. вісті.* – 1926. – № 2. – С. 32–39.
6. *Сірополко, С. О.* Короткий курс бібліотекознавства: історія, теорія та практика бібл. справи / С. О. Сірополко. – Л. : «Учітеся, брати мої», 1924. – 127 с.
7. *Лісник, Ф. С.* Робота Харківської науково-педагогічної бібліотеки Науково-педагогічного інституту педагогіки: історія бібліотеки / Ф. С. Лісник // *Укр. вісн. експерим. педагогіки та рефлексології.* – 1928. – № 4 (11). – С. 202–209.
8. *Тімохін, П.* Болючі питання бібліотечної політики / П. Тімохін // *Шлях освіти.* – 1928. – № 8/9. – С. 89–93.
9. *Григорьев, Ю. В.* Теоретические основы формирования библиотечных фондов / Ю. В. Григорьев – М., 1973. – 88 с.
10. *Васильченко, М. П.* Главный принцип комплектования / М. П. Васильченко // *Библиотека.* – 1993. – № 3. – С. 22–23.
11. *Скворцов, В. В.* Развитие представлений о сущности библиотекведения как науки / В. Скворцов // *Библиотековедение: вчера, сегодня, завтра : тез. докл. и сообщений науч. конф., Москва, 23–25 апр., 1996 г.* – В 2-х ч. – Ч. 1. – М., 1996. – С. 29.
12. *Столяров, Ю. Н.* Библиотечный фонд / Ю. Н. Столяров. – М.: Книжная палата, 1991. – 272 с.
13. *Терешин, В. И.* Библиотечный фонд / В. И. Терешин. – М.: МГУКИ, 1994. – 174 с.
14. *Фрумин, И.* Библиотекведение: объект, предмет, функции / И. Фрумин // *Библиотекарь.* – 1977. – № 2. – С. 62–69.
15. *Чубарьян, О. Ю.* Общее библиотекведение : учебник / О. Ю. Чубарьян. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Книга, 1976. – 296 с.
16. *Шилов, В. В.* Численные задачи управления текущим комплектованием библиотечных фондов (Постановка и решение) / В. В. Шилов. – СПб., 1992. – 152 с.
17. *Дубровіна, Л., Онищенко, О.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: 1918–1941 / Л. Дубровіна, О. Онищенко. – К. : НБУВ, 1998. – 335 с.
18. *Бібліотекознавство: теорія, історія, організація діяльності бібліотек : підручник / В. О. Ільганаєва, Г. Д. Ковальчук, Т. П. Самійленко та ін.; за ред. М. С. Слободяника, В. О. Ільганаєвої.* – Харків : Основа, 1993. – 176 с.
19. *Кулешов, С. Г.* Документознавство: Історія. Теоретичні основи / С. Г. Кулешов ; УДНДІАСД, ДАКЖКІМ. – К., 2000. – 161 с.
20. *Кушнарєнко, Н. Н.* Документоведение : учебник / Н. Н. Кушнарєнко. – К. : Т-во «Знання», 2000. – 460 с.
21. *Павлуша, Т. П.* Національна система електронних бібліотек / Т. П. Павлуша, А. О. Чекмарьов, Л. Й. Костенко. – К., 1998.
22. *Селіверстова, К. Т.* Бібліотеки та архіви як інформаційний ресурс суспільства / К. Т. Селіверстова // *Наук. праці НБУВ.* – Вип. 5. – К., 2000. – С. 19–32.
23. *Слободяник М. С.* Наукове забезпечення формування національного бібліотечного фонду України / М. С. Слободяник // *Стратегія комплектування фондів наукової бібліотеки : тези доп. Міжнар. наук. конф., Київ, 8–10 жовт. 1996 р.* – К., 1996. – С. 3–5.
24. *Соляник, А. А.* Система документування бібліотечних фондів: закономірності розвитку: Монографія / А. А. Соляник ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2005. – 230 с.
25. *Воскобойнікова-Гузєва, О. В.* Наукові видання у фонді Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського / О. В. Воскобойнікова-Гузєва. – К., 2004. – 178 с.

26. *Чепуренко, Я. О.* Безоплатний обов'язковий примірник як джерело комплектування фондів бібліотек України / Чепуренко Я. О. // Стратегія комплектування фондів наукової бібліотеки : тези доп. Міжнар. наук. конф., Київ, 8–10 жовтня 1996 р. – К., 1996. – С. 26–29.

27. *Васильченко, Н. П.* Формирование библиотечных фондов / Н. П. Васильченко // *Науч. и техн. 6-ки.* – 1996. – № 5. – С. 22–28.

28. *Карташов, Н. С.* Моделирование библиотечных фондов [Текст] : сб. науч. тр. / Н. С. Карташов ; ГБЛ. – М. : Гос. 6-ка СССР имени В. И. Ленина, 1983. – 160 с.

29. *Столяров, Ю. Н.* Библиотека: структурно-функциональный подход / Ю. Н. Столяров. – М. : Книга, 1981. – 127 с.

30. *Самохіна, Н. Ф.* Документні ресурси наукової бібліотеки: модель обігу, рівнева організація [Текст] / Н. Ф. Самохіна ; НАН України. Нац. 6-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2008. – 167 с.

31. *Сухомлинський, В. О.* Розмова з молодим директором / В. О. Сухомлинський // *Вибрані твори: в 5 т.* – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 4. – С. 393–626.

32. *Сухомлинський, В. О.* Павлівська середня школа / В. О. Сухомлинський // *Вибрані твори: в 5 т.* – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 4. – С. 7–390.

33. *Рогова, П. І.* Шість років з історії Центральної освітянської бібліотеки (1993–1999) / П. І. Рогова // *Історія освітянських бібліотек України : науковий збірник / АПН України; ДНПВ України ім. В. О. Сухомлинського; ред-кол.: П. І. Рогова (гол.), К. Т. Селіверстова (заст. гол.) та ін.* – К. : Вирій, 2006. – С. 146–157.

34. *Каратыгина, Т. Ф.* Система специальных библиотек в СССР : учеб. пособие по курсу «Библиотековедение» / Т. Ф. Каратыгина. – М. : МГИК, 1978. – 122 с.

35. *Рогова, П. І.* Педагогічні бібліотеки України (друга половина XIX ст. – 20-ті роки XX ст.) / П. І. Рогова. – К. : Четверта хвиля, 2009. – 271 с.

36. *Історія освітянських бібліотек України : науковий збірник / АПН України; ДНПВ України ім. В. О. Сухомлинського ; редкол.: П. І. Рогова (гол.), К. Т. Селіверстова (заст. гол.) та ін.* – К. : Вирій, 2006. – 404 с.

37. *Мацібора, Н. Г.* Структуризація фондів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського як спеціальної галузевої книгозбірні / Н. Г. Мацібора // *Збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів України: нова політика і нові технології : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* – Х. : ХДНБ, 2007. – С. 142–149.

38. *Рогова, П. І.* Рідкісні і цінні видання з педагогіко-психологічних питань у фондах Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського / П. І. Рогова, В. А. Зотова // *Збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів України: нова політика і нові технології : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* – Х. : ХДНБ, 2007. – С. 56–67.

39. *Роговая, П. И.* Сохранность отраслевого ресурса Государственной научно-педагогической библиотеки Украины имени В. А. Сухомлинского : современное состояние и перспективы / Роговая П. И., Мацибора Н. Г. // *Новые технологии в сохранности документального наследия : материалы 4-х международных книговедческих чтений / Нац. библиотека Белоруссии.* – Минск, 2008. – С. 196–204. – Библиогр. 12 назв.

40. *Вергунов, В.* Комплектування фондів ДНСГВ УААН: стан і перспективи / Віктор Вергунов // *Бібл. вісн.* – 2006. – № 5. – С. 32–37.

41. *Павленко, Р.* Золотий фонд медичної науки – невчерпне джерело знань / Раїса Павленко, Лілія Правверова, Надія Харченко // *Вісн. Кн. палати.* – 2006. – № 10. – С. 17–19.

42. *Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» : Закон України прийнятий 21 трав. 2009 р. № 1388-VI // Офіц. вісн. України.* – 2009. – № 45. – ст. 1497.

43. Про обов'язковий примірник документів : Закон України від 9 квіт. 1999 р. // Уряд. кур'єр. – 13 трав. – С. 1–3.

44. Про Національну програму інформатизації : Закон України : за станом на 10 лип. 2002 р. – К. : Парламент. вид-во, 2002. – 19 с.

45. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 1 груд. 1998 р. № 284-XIV : [із змін.] // Вища освіта : нормат.-прав. акти про орг. освіти у ВНЗ III-IV рівнів акредитації. – Х., 2006. – С. 340–355.

46. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 9 січ. 2007 р. № 537-У // Офіц. вісн. України – 2007. – № 8. – С. 9.

47. Про інформацію : Закон України прийнятий 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII // Законодавчі та нормативні документи України у сфері інформації, видавничої та бібліотечної справи : темат. добірка : у 2 ч. – К., 2002. – Ч. 1. – С. 5–14.

48. Про схвалення Концепції Державної цільової національної культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI» : розпорядження Каб. Міністрів України від 23 груд. 2009 р. № 1579-р // Бібл. планета. – 2010. – № 1. – Інформ. бюл., с. 1.

49. *Столяров, Ю. Н.* Библиотечный фонд : учебник / Ю. Н. Столяров. – М. : Книжная палата, 1991. – 271 с.

50. *Васильченко, М. П.* Библиотечные фонды: проблемы терминологии / М. П. Васильченко // Науч.-техн. б-ки. – 1999. – № 8 – С. 15.

51. *Рогова, П. І.* Інформаційні потреби в ресурсах психолого-педагогічної тематики як об'єкт наукового дослідження / П. І. Рогова, Я. О. Чепуренко // Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. – 2009. – № 2. – С. 141–149.

52. *Павленко, Т. С.* Вивчення інформаційних потреб освітян як фактор удосконалення формування фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського / Т. С. Павленко // Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. – 2009. – № 4.

53. Організаційно-управлінські, нормативно-інструктивні і методичні документи для освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України (2006–2010 рр.). Вип. 2 / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад. Хемчян І. І. ; наук. ред.: Рогова П. І., Лобановська І. Г. ; літ. ред. Білоцерківець І. П.]. – К., 2010. – 252 с.

54. Упровадження в практику роботи бібліотек освітянської галузі ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» та ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 «Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання» : практ. посіб. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: І. Г. Лобановська, О. Г. Помчалова, І. С. Хибник ; наук. ред. І. Г. Лобановська]. – К., 2010. – 95 с. – (Шкільна бібліотека плюс ; № 15/16 (171/172), серпень) (Серія «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек» ; вип. 6). – До 10-річчя ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

55. *Вараксіна, Н. В.* Моделювання як метод дослідження інформаційного ресурсу з питань педагогіки і психології / Н. В. Вараксіна // Наук. праці НБУВ. – 2010. – Вип. 30.

56. Про проведення паспортизації бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів державної та комунальної форм власності : наказ М-ва освіти і науки України та АПН України від 16.07.2009 р. № 662/53 // Інформ. зб. М-ва освіти і науки України. – 2009. – № 31/32. – С. 51–64.